

Phần Thứ Năm: XỬ CỦA BỐN THỌ

Bốn thọ: Là dục thọ, giới thọ, kiến thọ, ngã thọ.

Hỏi: Bốn thọ có tánh gì?

Đáp: Tánh của dục thọ có ba mươi bốn thứ: Ái có năm, sân có năm, mạn có năm, vô minh có năm, nghi có bốn, triền có mười, tổng cộng là ba mươi bốn tánh của dục thọ.

Tánh của giới thọ có sáu thứ: Ở cõi Dục có hai, cõi Sắc có hai, cõi Vô Sắc có hai, là sáu thứ tánh của giới thọ.

Tánh của kiến thọ có ba mươi thứ: Cõi Dục có mười, cõi Sắc có mười, cõi Vô Sắc có mười, là ba mươi thứ tánh của kiến thọ.

Tánh của ngã thọ có ba mươi tám thứ: Ái có mười: Cõi Sắc có năm, cõi Vô Sắc có năm. Mạn có mười: Cõi Sắc có năm, cõi Vô Sắc có năm. Vô minh có mười: Cõi Sắc có năm, cõi Vô Sắc có năm. Nghi có tám: Cõi Sắc có bốn, cõi Vô Sắc có bốn.

Đây là một trăm lẻ tám thứ tánh của bốn thọ. Tánh của bốn thọ này đã gieo trồng nơi thân tướng hiện có một cách tự nhiên.

Đã nói về tánh rồi, nay sẽ nói về hành.

Hỏi: Vì sao nói thọ? Thọ có nghĩa gì?

Đáp: Vì hai việc nên nói thọ. Có thể đốt cháy, có thể đi nhanh. Có thể đốt cháy trong năm đường đi. Nhanh tức là nhạy bén.

Hoặc nói: Vì ba việc, nên nói thọ đốt cháy, thọ dứt trừ, nên nói là thọ.

Hỏi: Nghĩa đốt là sao?

Đáp: Như củi là nghĩa của thọ, hủy hoại là nghĩa của thọ. Buộc ràng là nghĩa của thọ.

Nghĩa như củi: Nhân nơi củi, lửa đốt cháy. Như thế, chúng sinh bị kiết ràng buộc giống như củi bị lửa đốt cháy, cho nên nghĩa như củi là nghĩa của thọ.

Nghĩa hủy hoại: Như mũi nhọn sắc bén, đâm suốt vào thân có thể mất mạng. Như thọ này sắc bén đâm suốt vào pháp thân, có thể hủy hoại pháp thân. Cho nên nghĩa hủy hoại là nghĩa của thọ.

Nghĩa ràng buộc là nghĩa của thọ: Như sâu tằm, chủ yếu là lấy tơ, tự ràng buộc để rồi chết trong kén, cũng thế, chúng sinh này chủ yếu dùng kiết tự buộc ràng mà đọa vào cõi ác, cho nên nghĩa ràng buộc là nghĩa của thọ.

Nghĩa củi, nghĩa hủy hoại, nghĩa ràng buộc là nghĩa của thọ.

Hỏi: Vì sao trong vô minh hữu lậu lập riêng vô minh lậu, trong lưu,

lập riêng vô minh lưu trong ách lập riêng vô minh ách, nhưng trong thọ không lập riêng vô minh thọ?

Đáp: Vì pháp của Phật Thế Tôn là chân đế, ngoài pháp này ra không có pháp nào có thể vượt qua. Đức Phật biết tường tận về pháp tướng, biết hết về các hành, nghĩa là pháp nào có thể đảm nhận sự lập riêng kia.

Hoặc nói: Vì trước đã nói hai việc: Nói thọ hành, đốt cháy, đi nhanh chóng. Vô minh mặc dù đốt cháy hành của năm đường, nhưng không nhanh chóng, vì chậm lụt, vì phân tán, vì không nhạy bén, vì không nhất định, và vì không dứt trừ.

Hoặc nói: Vì trước đây đã nói ba việc, gọi là thọ, Thọ có thể đốt, có thể đoạn Vô minh kia, tuy có thể đốt như thọ, nhưng không đoạn. Sự nhạy bén, có thể đoạn dứt chậm lụt, không nhạy bén kia. Không nhất định, không đoạn dứt. Vì lý do này, nên không lập riêng vô minh trong thọ.

Hỏi: Vì sao năm kiến trong lưu hợp lập kiến lưu, hợp lập kiến ách trong ách, vì sao bốn kiến lập trong thọ, thọ một kiến mà lập giới thọ?

Đáp: Vì pháp của Phật, Thế Tôn là chân đế, ngoài pháp này không có pháp nào có thể vượt qua. Đức Phật đã biết tường tận về pháp tướng, biết hết các hành, nói pháp nào là có thể đảm trách nên lập riêng.

Hoặc nói: Ở trước đã nói hai việc, nói thọ hành có thể đốt cháy, có thể nhanh nhạy, giới đạo ấy có thể đốt cháy năm đường bằng với các kiến khác.

Hoặc nói: Ở trước đã nói ba việc, gọi là thọ có thể đốt cháy, có thể cắt đứt. Giới đạo này có thể đốt cháy, đoạn dứt bằng với các kiến khác.

Hoặc nói: Vì trái với đạo, vì xa lìa giải thoát. Trái nghịch với đạo là muốn dùng các thứ khổ hạnh làm hạnh thanh tịnh. Xa lìa giải thoát là như ngoại đạo kia vì chấp kiến này mà xa lìa Niết-bàn.

Hoặc nói: Vì hai việc lừa dối. Hai việc là nội pháp và ngoại pháp.

Hỏi: Thế nào là nội pháp này lừa dối?

Đáp: Cùng thọ trì, khát thực, mặc y phần tảo, ngồi ngoài trời, thọ trì mười hai tịnh hạnh của Sa-môn, trông giống như người tịnh hạnh. Như Tôn giả Bà-da kia, hằng ngày tắm gội, dường như hạnh thanh tịnh, cũng thế, đây là nội pháp lừa dối.

Hỏi: Thế nào là ngoại pháp lừa dối?

Đáp: Nghĩa là muốn các thứ khổ hạnh là thanh tịnh. Về việc này,

Tôn giả Cù-sa cũng nói: Sự việc hiện hành thế gian, như hai việc thấy lửa, lửa đối như trẻ con. Vì thế cho nên lập riêng một giới kiến thọ với bốn kiến trong thọ.

Hỏi: Vì sao nói ngã thọ là hành, là duyên? Nếu hành là ngã thọ lẽ ra thân kiến là ngã thọ. Đây là ngã hành. Nếu duyên là ngã thọ, mà không có ngã, thì soạn luận này xong, nói rằng cũng không phải hành, cũng không phải duyên. Hỏi: Nếu không như vậy thì vấn đề này ra sao?

Đáp: Vì nơi chốn. Như cõi Dục này là xứ bị kiết dục ràng buộc. Xứ của chúng sinh chuyển đi. Cụ thể xứ đó là cõi Sắc và Vô Sắc phi là xứ của phi dục (không phải dục). Vì là nơi chúng sinh chuyển hành, nơi cụ thể của phi dục tức chỉ vì là nơi của ngã, cho nên như thế.

Hỏi: Như Khế kinh của Phật nói: Bốn thọ này gốc nào? Tập nào? Sinh nào? Duyên nào?

Đáp: Bốn thọ này: gốc là vô minh, tập là vô minh, sinh là vô minh, duyên là vô minh.

Hỏi: Như tất cả Khế kinh đều nói: Ái duyên thọ. Vì sao trong Khế kinh này nói: Vô minh duyên thọ?

Đáp: Vì dị học, dị học kia cũng xuất gia, bỏ nhà, vợ con, không nhà, không gìn giữ, không có chất chứa của báu. Dị học kia cũng không có nhiều việc ác, chỉ do vô minh, nên do các kiến chấp khiến họ đọa vào đường ác. Như voi già kia đi vào trong vũng bùn nhờ mà vị vùi lấp, cũng thế, dị học kia vì do vô minh, nên dựa vào các kiến chấp làm cho họ phải đọa vào đường ác.

Cho nên trong Khế kinh của Phật nói: Bốn thọ: Gốc là vô minh, tập là vô minh, sinh là vô minh, duyên là vô minh. Nói rộng, xứ của bốn thọ đã hết.
